

ЗАСТОСУВАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ ДО СПІВРОБІТНИЦТВА З УЧНЯМИ

У статті проаналізовано особливості підготовки майбутніх учителів музики до співробітництва з учнями, що вказують на необхідність оволодіння студентами системою інтегрованих знань (аксіологічними, психолого-педагогічними, соціологічними, музично-педагогічними, музично-теоретичними, музично-практичними) про співробітництво з учнями. Розкрито можливості застосування мультимедійних засобів навчання (медіа-екскурсії, мультимедійні презентації знань, медіа-галерея, мультимедійний інструктаж, карти співробітництва, відеоконсультації, мультимедійний практикум з основ співробітництва) у підготовці майбутніх учителів музики до співробітництва з учнями.

Ключові слова: співробітництво, підготовка майбутніх учителів музики до співробітництва з учнями, мультимедійні технології, мультимедійні засоби навчання.

Сучасні державні вимоги передбачають гуманізацію професійної освіти, що орієнтує підготовку майбутніх учителів музики на співробітництво, особистісно рівноправні, партнерські відносини з учнями в навчально-виховному процесі. У реальній музично-педагогічній діяльності партнерська взаємодія більшою мірою декларується й замінюється суперництвом. Якість професійної підготовки знижується через недостатнє використання сучасних, зокрема мультимедійних, засобів навчання, які значно підвищують ефективність освітнього процесу. Виникає необхідність розробки та застосування мультимедійних засобів навчання в процесі підготовки майбутніх учителів музики до співробітництва з учнями.

Проблему співробітництва з учнями досліджували Ш. Амонашвілі, І. Волков, І. Іванов, Є. Ільїн, Д. Кабалевський, В. Караковський, С. Лисенкова, Б. Нікітін, С. Соловейчик, В. Шаталов, М. Щетінін; окремі аспекти організації співробітництва з учнями розробляли російські вчені Д. Азізова, С. Боярінцева, О. Калашнікова, В. Кузнецова, І. Малікова, С. Осіпова, Н. Перетягіна, В. Петрова, С. Софронова; підготовку майбутніх учителів до співробітництва з учнями у вищій школі вивчали Л. Грошева, В. Казанська, С. Недбайло, Т. Смаглій, В. Широкова; особливості підготовки вчителів музики розкривали О. Олексюк, В. Орлов, О. Ростовський, О. Рудницька, Т. Смирнова; питання співробітництва вчителів мистецьких дисциплін з учнями досліджували І. Воронюк, Н. Жокіна, І. Козирева, Ю. Костюшко, Т. Солодухіна. Аналіз останніх наукових праць показав, що когнітивна теорія мультимедійного навчання розроблена Р. Мейером; питання мультимедійної культури порушували О. Коневщинська, Н. Шубенко; інноваційні комп'ютерні педагогічні мультимедійні технології розробляли Дж. Хартлі, Ж. Шмідт; застосування комп'ютерних технологій з метою підвищення ефективності музичної освіти учнів висвітлювали Н. Белявіна, А. Бороздін, І. Гайдєнко, В. Глотов, А. Карнак, В. Луценко, О. Марков, Н. Маханек, О. Покровська, Р. Рахімов, О. Сербул, Л. Столярчук, К. Фадєєва, О. Чайковська.

Втім, аналіз наукової літератури свідчить про недостатність застосування мультимедійних засобів навчання в підготовці майбутніх учителів музики до співробітництва з учнями.

Мета статті – розкрити можливості застосування мультимедійних засобів навчання в підготовці майбутніх учителів музики до співробітництва з учнями.

Науковці визначають співробітництво як гуманістичний напрям педагогіки, побудований на демократичних та гуманістичних принципах, рівноправній суб'єктній позиції учасників цілісного педагогічного процесу, їх взаємодії, співтворчості, спільній колективній діяльності; спрямований на всебічний розвиток і саморозвиток особистості учня.

Аналіз наукової літератури показав, що підготовка майбутніх учителів музики до співробітництва з учнями, спираючись на специфіку музично-педагогічної освіти, має такі завдання: 1) усвідомлення значущості духовної спільності – єдності помислів та устремлінь учителя та учнів у музично-педагогічному процесі, координація їх особистісних духовних цінностей (Краса, Добро, Істина) (О. Ростовський [8], В. Орлов [7], О. Олексюк [6]); 2) оволодіння “мистецтвом душевного контакту з учнями”, тобто знаннями та уміннями співпереживання й співчуття в процесі художнього спілкування учнів із творами музичного мистецтва (О. Рудницька) [3]; 3) практичну підготовку студентів до солідарного виконавства: пробудження відчуття радості співритмічної колективної роботи, вираження єдиної колективної волі, переживання спільних запалюючих емоцій (Б. Асаф'єв), набуття вміння здійснювати взаємне збагачення партнерів у процесі колективного музичного виконання (О. Рудницька, Т. Смирнова) [3; 9], уміння організації творчого діалогу диригента з хоровим колективом (Т. Смирнова, В. Орлов) [9; 7], створення атмосфери творчої співдружності майбутнього вчителя музики із класом (Л. Арчажнікова).

З огляду на наведені вище завдання можна визначити систему інтегрованих знань (основних, допоміжних, додаткових), що стають теоретичною основою організації навчального та музично-творчого співробітництва майбутніх учителів музики з учнями (табл. 1).

Таблиця 1

Система інтегрованих знань підготовки майбутніх учителів до співробітництва з учнями

Поняття	Основні	Допоміжні	Додаткові
Аксіологічні	<u>Краса, Добро, Істина</u> – загальнолюдські цінності	<u>Людина, Колектив, Єдність</u> – професійно-педагогічні цінності	<u>Твори музичного мистецтва</u> – художні цінності
Психологічні	<u>Емпатія</u> – здатність вчителя до ідентифікації з учнями	<u>Співчуття</u> – емоційне позитивне ставлення вчителя до почуттів учнів	<u>Співпереживання</u> – сумісне переживання вчителя та учнів образів музичних творів
Педагогічні	<u>Навчальне співробітництво</u> – сумісна діяльність учителя та учнів із метою музично-естетичного розвитку школярів на уроках музичного мистецтва	<u>Співуправління</u> – сумісна організація, планування та управління навчальною діяльністю вчителя музики та учнів	<u>Співучасть</u> – свідоме та активне залучення учнів до процесу свого музичного навчання та виховання; прояв уваги до учнів
Соціологічні	<u>Співдружність</u> – творча єдність особистостей учителя та учнів, учнів між собою, вчителів, студентів	<u>Шкільний колектив</u> – організація та керівництво шкільним хором та оркестром на загальношкільному рівні	<u>Група, діада, тріада</u> – музичні ансамблі, дуети, тріо

Продовження табл. 1

Поняття	Основні	Допоміжні	Додаткові
Музично-педагогічні	<u>Музичне співробітництво</u> – сумісна виховна діяльність учителя музики та учнів у навчальний та позанавчальний час	<u>Мистецький діалог</u> – спілкування з автором музичного твору	<u>Співроздуми</u> – сумісне мислення вчителя та учнів, узгодження смислів музичних образів
Музично-теоретичні	<u>Гармонія</u> – об'єднання музичних тонів у співзвуччя	<u>Поліфонія</u> – багатоголосний склад музики, що характеризується розвитком і взаємодією декількох рівноправних голосів	<u>Співзвуччя</u> – одночасне узгоджене звучання музичних звуків
Музично-практичні	<u>Співтворчість</u> – творча сумісна виконавська діяльність учителя музики та учнів зі створення інтерпретації музичних творів	<u>Музичний ансамбль</u> – динамічна та тембральна відповідність у звучанні між звуками або голосами	<u>Хоровий стрій</u> – чистота інтонування у співі

Відомо, що ефективний вплив на студентів у професійній підготовці мають сучасні мультимедійні засоби навчання. Дослівний переклад слова “мультимедіа” означає “багате середовище” (“multi” – “багато”, “media” – “середовище”). Термін “мультимедіа” позначає інформаційну технологію на основі програмно-апаратного комплексу, що має ядро у вигляді комп'ютера із засобами підключення до нього аудіо- та відеотехніки, які дають змогу об'єднати в комп'ютерній системі текст, звук, відеозображення, графічні зображення й анімацію [10]. Мультимедіа-технологія забезпечує при вирішенні завдань автоматизації інтелектуальної діяльності, об'єднання можливостей комп'ютера з традиційними для нашого сприйняття засобами подання звукової та відеоінформації. При цьому користувачеві, як правило, відводиться активна роль. Тому мультимедіа – це інтерактивні (діалогові) системи, що забезпечують одночасну роботу зі звуком, анімованою комп'ютерною графікою, відеокадрами, статичними зображеннями й текстами [1, с. 3].

Аналіз наукових досліджень у галузі вищої освіти (Ю. Дворник, Ю. Казаков, О. Суховірський, Л. Шевченко, Н. Шубенко) доводить, що мультимедіа-технології дають змогу інтенсифікувати навчально-виховний процес, а саме збільшувати обсяг навчального матеріалу для творчого його засвоєння й використання. Вони здатні забезпечити інтенсивне оволодіння студентами міцними знаннями та сприяють якісному системному засвоєнню змісту навчання, надають практично необмежених можливостей для самостійної та спільної творчої діяльності викладача й студентів. Метою використання мультимедіа-технології є перетворення майбутнього вчителя на учасника продуктивної діяльності з учнями та за допомогою комп'ютера створення сприятливого середовища для формування професійної майстерності фахівця.

Використання мультимедійних засобів навчання, вважає Ю. Дворник, є необхідною ланкою в процесі підготовки майбутніх учителів музики до співробітництва з учнями через їх широкі можливості діалогізації навчального процесу, активізації навчальної роботи студентів, посилення їх ролі як суб'єктів навчальної діяльності. Активізація синестетичної спрямованості сприйняття (Л. Масол) майбутніх учителів музики досягається завдяки виникненню багатоканальності, зазначає Н. Шубенко, тобто поєднання вербальної, візуальної та аудійної інформації, що забезпе-

чує засвоєння основних понять підготовки до співробітництва з учнями, відкриває нові форми співтворчості суб'єктів навчально-виховного процесу.

Аналіз наукової літератури показав, що мультимедійні засоби навчання поділяються на аудіокомунікативні, візуально-спостережні та відеозасоби [4]. Вчені вважають, що аудіокомунікативні засоби покликані залучати студентів через аудіоматеріали до цінностей музичного співробітництва завдяки безпосередньому спілкуванню та аудіюванню (читанню). Науковці зазначають, що візуально-спостережні засоби посилаються на ілюстративні топографічні вказівки, малюнки, слайди, фільми та телебачення. Такі заходи, як демонстрація, експеримент та творчі вправи, є частиною візуально-спостережних засобів. Ефективним засобом навчання є відеозасоби, які відіграють значну роль в оволодінні майбутніми вчителями музики знаннями та вміннями співробітництва.

Дослідження Ю. Дворник, Н. Шубенко дають змогу запропонувати нові засоби на основі мультимедійних технологій, які, на нашу думку, можуть бути використані в підготовці майбутніх учителів музики до співробітництва з учнями.

Таблиця 2

Засоби підготовки майбутніх учителів музики до співробітництва з учнями у навчально-педагогічному процесі педагогічного університету

Засоби підготовки	Зміст підготовки	Дисципліни
Медіа-екскурсії	Огляд репетицій відомих хорових та оркестрових колективів	“Вступ до спеціальності” (I курс), “Методика музичного виховання” (III курс), “Музична педагогіка” (V курс), “Хорознавство” (III курс)
Мультимедійні презентації знань	Експозиція аксіологічних, психолого-педагогічних, соціологічних, музично-педагогічних, музично-теоретичних, музично-практичних знань зі співробітництва	“Загальна психологія” (I курс), “Загальна педагогіка” (I курс), “Вступ до спеціальності” (I курс), “Соціальна психологія” (III курс), “Методика музичного виховання” (III курс), “Хорознавство” (III курс), “Музична педагогіка” (V курс)
Медіа-галерея	Енциклопедичні та словникові текстові, графічні, нотографічні, аудіо-і відеоматеріали	“Загальна психологія” (I курс), “Загальна педагогіка” (I курс), “Вступ до спеціальності” (I курс), “Соціальна психологія” (III курс), “Методика музичного виховання” (III курс), “Хорознавство” (III курс), “Музична педагогіка” (V курс)
Мультимедійний інструктаж	Рекомендації щодо організації музично-творчого співробітництва з учнями	“Загальна психологія” (I курс), “Загальна педагогіка” (I курс), “Вступ до спеціальності” (I курс), “Соціальна психологія” (III курс), “Методика музичного виховання” (III курс), “Музична педагогіка” (V курс), “Теоретико-методологічні основи музичного виховання” (V курс)
Карти співробітництва	Сприймання аудіовізуальних медіа-текстів, що містять інформацію про різні форми співробітництва: співучасть, співдружність, співуправління, співтворчість	“Методика музичного виховання” (III курс), “Хорознавство” (III курс), “Музична педагогіка” (V курс), “Практикум роботи з хором” (V курс)

Продовження табл. 2

Засоби підготовки	Зміст підготовки	Дисципліни
Відео-консультації	Демонстрування відеороликів з інтерв'ю відомих виконавців та диригентів	“Хорознавство” (III курс), “Методика музичного виховання” (III курс), “Музична педагогіка” (V курс)
Мультимедійний практикум з основ співробітництва	Набір завдань для перевірки інтегрованої системи знань зі співробітництва	Теоретико-методологічні основи музичного виховання” (V курс)

Висновки. Аналіз наукової літератури показав, що впровадження та застосування мультимедійних технологій дає змогу майбутнім учителям музики оволодіти системою інтегрованих знань (аксіологічні, психолого-педагогічні, соціологічні, музично-педагогічні, музично-теоретичні, музично-практичні) про співробітництво з учнями за допомогою мультимедійних засобів навчання (медіа-екскурсії, мультимедійні презентації знань, медіа-галерея, мультимедійний інструктаж, карти співробітництва, відеоконсультації, мультимедійний практикум з основ співробітництва), що підвищують ефективність підготовки студентів.

Перспективи подальших досліджень полягають у необхідності експериментальної перевірки ефективності мультимедійних засобів у підготовці майбутніх учителів музики до співробітництва з учнями.

Список використаної літератури

1. Ахрамович В.М. Методичні матеріали щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Технології мультимедіа” (для бакалаврів) [Електронний ресурс] / В.М. Ахрамович. – К. : Персонал, 2008. – 38 с. – Режим доступу: http://library.iapm.edu.ua/metod_disc/PDF/3599_Tex_multmed.pdf.
2. Белкин Е.Л. Технические средства обучения / Е.Л. Белкин, В.В. Карпов, П.И. Харанаш. – Ярославль, 2007. – 111 с.
3. Мистецька освіта в Україні: теорія і практика / О.П. Рудницька; заг. ред. О.В. Михайличенко, ред. Г.Ю. Ніколаї. – Суми : СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2010. – 255 с.
4. Міщенко О.А. Види мультимедійних засобів навчання [Електронний ресурс] / О.А. Міщенко // Стратегічні напрями реформи системи освіти. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/25_DN_2008/Pedagogica/28714.doc.htm.
5. Молянинова О.Г. Мультимедиа в образовании (теоретические основы и методика использования) : монография / О.Г. Молянинова. – Красноярск : КрасГУ, 2009. – 300 с.
6. Олексюк О.М. Музично-педагогічний процес у вищій школі / О.М. Олексюк, М.М. Ткач. – К. : Знання України, 2009. – 123 с.
7. Орлов В.Ф. Професійне становлення вчителів мистецьких дисциплін : монографія / В.Ф. Орлов ; за заг. ред. І.А. Зязюна. – К. : Наукова думка, 2003. – 262 с.
8. Ростовський О.Я. Теорія і методика музичної освіти : навч.-метод. посібник / О.Я. Ростовський. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. – 640 с.
9. Смирнова Т.А. Теорія та методика диригентсько-хорової освіти у вищих навчальних закладах: психолого-педагогічний аспект : монографія / Тетяна Анатоліївна Смирнова. – Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди. – Горлівка : Видавництво Ліхтар, 2008. – 445 с.
10. Электронный ученик по мультимедиа [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://good-mult.narod.ru/>.

Стаття надійшла до редакції 17.09.2013.

Медведева Е.В. Использование мультимедийных средств обучения в подготовке будущих учителей музыки к сотрудничеству с учениками

В статье проанализированы особенности подготовки будущих учителей музыки к сотрудничеству с учениками, указывающие на необходимость овладения студентами системой интегрированных знаний (аксиологическими, психолого-педагогическими, социологическими, музыкально-педагогическими, музыкально-теоретическими, музыкально-практическими) о сотрудничестве с учениками. Раскрыты возможности применения мультимедийных средств обучения (медиа-экскурсии, мультимедийные презентации знаний, медиа-галерея, мультимедийный инструктаж, карты сотрудничества, видеоконсультации, мультимедийный практикум по основам сотрудничества) в подготовке будущих учителей музыки к сотрудничеству с учащимися.

Ключевые слова: сотрудничество, подготовка будущих учителей музыки к сотрудничеству с учениками, мультимедийные технологии, мультимедийные средства обучения.

Medvedyeva Y. The use of multimedia educational resources in preparation of future teachers of music to cooperation with pupils

The article revealed the possibility of using multimedia educational resources in the preparation of the future teachers of music to cooperation with pupils. The relevance of the development of multimedia educational resources is proved as necessary activities preparation of future teachers of music to cooperation with pupils.

The content of the cooperation in the educational process was defined. The peculiarities of preparation of the future teachers of music for cooperation with pupils, which indicate the necessity of mastering by students system of the following integrated knowledge on cooperation with pupils were analyzed:

- axiological – universal, vocational, educational, and artistic values;*
- psychological-pedagogical – empathy, educational cooperation, co-management, complicity;*
- sociological – commonwealth, school team, group, dyad, triad;*
- musical-pedagogical – musical collaboration, artistic dialogue, joint reflection;*
- musical-theoretical – harmony, polyphony;*
- musical-practical – co-creation, musical ensemble, choral formation.*

New multimedia educational resources that can be used in the preparation of the future teachers of music to cooperation with pupils were proposed:

- media-tour – overview of rehearsals famous choral and orchestral ensembles;*
- multimedia presentation of the knowledge – exposure axiological, psychological-pedagogical, sociological, musical-pedagogical, musical-theoretical, musical-practical knowledge for cooperation;*
- media gallery – encyclopedic dictionary and text, graphic, music graphics, audio and video materials;*
- media briefing – recommendations on the organization of musical and creative cooperation with pupils;*
- card cooperation – perception of audiovisual media-texts, containing information on various forms of cooperation: complicity, of the commonwealth, co-management, co-creativity;*
- video-consultation – demonstration of video clips with interviews of famous performers and conductors;*
- multimedia practical training on the basics of cooperation – a set of tasks to test the integrated system of knowledge cooperation.*

Key words: cooperation, preparation of the future teachers of music for cooperation with pupils, multimedia technologies, multimedia educational resources.